

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Юроша Владислава Владиславовича на тему «Державно-церковні відносини в Федеративній Республіці Німеччині (політико-правовий аспект)» на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія»

1 травня 2026 року

1. Виконання освітньо-наукової програми. Здобувач ступеня доктора філософії, аспірант 4 року денної форми навчання кафедри політології та державного управління факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет» Юрош Владислав Владиславович в повному обсязі виконав індивідуальний навчальний план відповідно до освітньо-наукової програми аспірантури ДВНЗ «Ужгородський національний університет», що повністю відповідає вимогам Національної рамки кваліфікацій та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 року.

Роль релігійного фактору в політиці багатьох країн світу зростає, а з сучасними глобальними процесами секуляризації, активізацією міжрелігійного діалогу, а також міграційними й мультикультурними змінами, які підсилюють потребу у виробленні ефективних моделей взаємодії між державою та релігійними організаціями в умовах демократичних правових систем. Особливого наукового значення набуває вивчення державно-церковних відносин у Німеччині як прикладу коопераційної моделі, що поєднує принцип світськості держави з інституційною співпрацею з церквами. Водночас ця проблематика залишається недостатньо всебічно дослідженою в українській політичній науці, що зумовлює необхідність глибокого політико-правового аналізу правових основ, фінансових механізмів та соціально-освітньої функції релігійних організацій.

Отже, дослідження державно-церковних відносин у Німеччині має як теоретичне, так і прикладне значення. Воно сприяє глибшому розумінню механізмів взаємодії між державою та релігійними інституціями, дає змогу визначити ефективні підходи до правового регулювання цієї сфери та відкриває нові можливості для вдосконалення моделей державно-церковних відносин в Україні та інших країнах, що прагнуть забезпечити баланс між

свободою віросповідання і принципом світськості держави. Наведене підтверджує актуальність даної дисертаційної роботи.

2. Виконання індивідуального плану наукової роботи (наукова складова освітньо-наукової програми). Індивідуальний план наукової роботи здобувача ступеня доктора філософії, аспіранта Юроша Владислава Владиславовича затверджений рішенням Вченої ради факультету суспільних наук Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (протокол № 11 від 12 листопада 2019 року).

Науковий керівник – доктор політичних наук, професор Палінчак Микола Михайлович.

Термін виконання роботи: 2019–2026 роки.

Здобувач послідовно виконав всі розділи затвердженого індивідуального плану наукової роботи, що було підтверджено проміжним, піврічним та річним звітуванням на засіданнях кафедри політології та державного управління Вченої ради факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Дослідження здійснене здобувачем в повному обсязі відповідно з дотриманням вимог чинного законодавства.

3. Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена сучасними глобальними процесами секуляризації, посиленням міжрелігійного діалогу, міграційними та мультикультурними трансформаціями, що актуалізують необхідність пошуку ефективних моделей взаємодії держави й релігійних організацій у демократичних правових державах. Особливої наукової ваги набуває аналіз державно-церковних відносин у Німеччині як прикладу коопераційної моделі, що поєднує принцип світськості з інституційною співпрацею держави та церкви. Водночас тема залишається недостатньо комплексно дослідженою в українській політичній науці, що зумовлює потребу ґрунтовного політико-правового аналізу правових засад, фінансових механізмів та соціально-освітньої ролі релігійних організацій. Вивчення німецького досвіду має не лише теоретичне, але й практичне значення, оскільки може бути використане для вдосконалення моделей державно-церковних відносин в Україні та інших країнах, які прагнуть забезпечити баланс між свободою віросповідання та принципом світськості держави.

4. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукових напрямів і планів науково-дослідної роботи кафедри політології та державного управління ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Робота відповідає науковим пріоритетам дослідження політико-правових процесів у країнах Європи, проблем взаємодії державних і суспільних інституцій, а також сучасних трансформацій політичних систем у контексті європейської інтеграції.

Тема дисертації узгоджується з дослідженнями у сфері державно-церковних відносин, релігійної політики держави та міжінституційної взаємодії в демократичному суспільстві.

5. Формулювання наукового завдання (проблеми), нове розв'язання якого отримано в дисертації. Метою дисертаційної роботи є комплексний аналіз історичних, правових і політичних аспектів державно-церковних відносин у Федеративній Республіці Німеччина, визначення їхньої еволюції та сучасного стану, а також виявлення особливостей німецької моделі взаємодії держави та релігійних організацій у контексті європейських тенденцій.

6. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна. Наукова новизна роботи полягає в тому, що на основі всебічного аналізу було виокремлено особливості державно-церковних відносин в Федеративній Республіці Німеччини. У дисертаційній роботі вперше проведено комплексний аналіз державно-церковних відносин у Німеччині з урахуванням історичного, політико-правового та соціального контекстів. Виявлено унікальність коопераційної моделі взаємодії між державою та церквою, що поєднує принципи нейтральності, толерантності та співпраці. Особливої новизни набуває дослідження фінансових механізмів і їхньої ролі у забезпеченні сталості діяльності релігійних організацій.

Проведено комплексний аналіз коопераційної моделі державно-церковних відносин у Німеччині з урахуванням історичного, правового та політичного контекстів. Визначено ключові особливості фінансового забезпечення релігійних організацій у Німеччині, зокрема механізми церковного податку і його вплив на стійкість церковних структур.

Проведено аналіз участі релігійних організацій у системі освіти Федеративної Республіки Німеччина, включаючи діяльність теологічних факультетів і викладання релігії в школах.

Удосконалено: підходи до класифікації державно-церковних відносин, включаючи порівняння коопераційної моделі в Німеччині з іншими моделями

в країнах Західної Європи; розроблено нову інтерпретацію впливу секуляризації на регіональні особливості релігійності в Німеччині, враховуючи відмінності між Західною та Східною частинами країни; уточнено правові аспекти співпраці держави з церквами, зокрема в контексті міжнародних угод (конкордатів) і договорів, укладених із релігійними організаціями.

7. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується використанням комплексної методології дослідження, що включає загальнонаукові та спеціальні методи: аналіз, синтез, індукцію, дедукцію, системний та порівняльний методи, а також метод правового аналізу.

Емпіричну та теоретичну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, нормативно-правові акти Федеративної Республіки Німеччина, міжнародні документи, а також матеріали наукових конференцій та сучасні політичні й правові дослідження.

Результати дисертації апробовано у наукових публікаціях автора, зокрема у фахових виданнях та матеріалах міжнародних наукових конференцій, що підтверджує їх наукову достовірність і практичну значущість.

8. Наукове та практичне значення дисертаційної роботи.

Результати дослідження мають теоретико-методологічне та науково-практичне значення. Цінність дисертаційного дослідження полягає у комплексному аналізі специфіки державно-церковних відносин у Федеративній Республіці Німеччина із застосуванням міждисциплінарного підходу. Розгляд історичних, політичних і правових чинників дає змогу глибше осмислити еволюцію цих взаємин, зокрема під впливом процесів секуляризації, соціокультурних змін та європейської інтеграції. У роботі розкрито своєрідність коопераційної моделі взаємодії держави й релігійних організацій, яка поєднує принципи нейтральності, толерантності та партнерства.

Окрему наукову новизну становить дослідження фінансових інструментів підтримки релігійних організацій, зокрема церковного податку, що забезпечує стабільність функціонування конфесійних структур. Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення моделей державно-церковних відносин у країнах, які прагнуть поєднати світський характер держави з гарантіями релігійного плюралізму. Важливе практичне значення

має також аналіз участі релігійних організацій у системі освіти Німеччини, що відкриває можливості інтеграції релігійного компонента в демократичному суспільстві.

Практичне значення дисертації полягає у можливості використання її результатів у науково-дослідній діяльності, освітньому процесі та у сфері формування державної політики щодо взаємодії держави з релігійними організаціями. Основні положення та висновки роботи можуть бути використані при підготовці навчальних курсів з політичної науки, міжнародних відносин, релігієзнавства та європейських студій, зокрема під час викладання дисциплін, пов'язаних із дослідженням політичних систем країн Європи та державно-церковних відносин.

Результати дослідження можуть бути корисними для органів державної влади, експертного середовища та громадських організацій при розробленні та вдосконаленні державної політики у сфері свободи совісті та діяльності релігійних організацій.

9. Оцінка мови та стилю. Юрош В.В. продемонстрував належне володіння науковим стилем. Логічна структура дисертації дала змогу здобувачеві послідовно викласти свої спостереження та переконливо їх аргументувати. Дисертація засвідчила високий рівень фахової підготовки автора, коректне оперування спеціалізованою термінологією, зв'язність у постановці та обґрунтуванні тверджень. Спосіб викладу забезпечує доступність сприйняття наукових положень кваліфікаційної праці.

10. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Дисертаційна робота Юроша Владислава Владиславовича на тему «Державно-церковні відносини в Німеччині (політико-правовий аспект)» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів відповідає галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами) та вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами,

внесеними згідно з постановами КМУ № 341 від 21.03.2022 та № 502 від 19.05.2023)

11. Зауваження та рекомендації. Відзначаючи актуальність теми дисертаційного дослідження, наукову новизну результатів, їхню достовірність та повноту викладу в опублікованих працях, слід вказати і на наявність у дисертаційній роботі Юрош В.В. деяких дискусійних положень та певних недоліків:

1. У першому розділі дисертаційного дослідження автор демонструє ґрунтовне знання матеріалу та здійснює широкий огляд моделей державно-церковних відносин у країнах Західної Європи. Водночас виклад має переважно послідовно-описовий характер, зосереджений на характеристиці окремих держав, що дещо ускладнює формування цілісного уявлення про типологію як системне явище.

2. Фактично в роботі вже закладено підґрунтя для типологізації, оскільки простежуються ознаки різних моделей – зокрема сепараційної, коопераційної та змішаної, – однак вони не завжди узагальнені в чітко структуровану аналітичну схему. У зв'язку з цим доцільним видається посилення концептуалізації викладеного матеріалу шляхом виокремлення окремого підрозділу, присвяченого саме типології моделей державно-церковних відносин. У межах такого підходу варто чітко визначити критерії класифікації, зокрема рівень участі держави у діяльності релігійних організацій, характер фінансування, правовий статус церков та їхню роль у сфері освіти.

3. Узагальнення матеріалу у вигляді таблиці або схематичного представлення сприяло б кращому сприйняттю та дозволило б чіткіше окреслити місце німецької моделі серед інших європейських практик.

4. У роботі мають місце незначні недоліки в оформленні.

Проте викладені дискусійні положення та зауваження не змінюють загальної позитивної оцінки роботи, а лише додатково вказують на багатоплановість досліджуваної проблеми, її актуальність, наукову значущість і практичну цінність.

12. Відповідність дисертації вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 року.

Аналіз змісту дисертації та ключових наукових публікацій Юроша В.В. свідчить про те, що визначені в дослідженні завдання були ґрунтовно осмислені, комплексно опрацьовані та розв'язані на високому теоретико-методологічному рівні. Отримані результати фундаментального характеру дістали подальший розвиток у формі практичних рекомендацій, окремі з яких уже знайшли застосування. З урахуванням змістового наповнення, рівня оформлення, наукової та практичної значущості, а також ступеня впровадження результатів, дисертаційна робота відповідає встановленим вимогам, визначеним Постановою КМУ «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. №44 та наказом МОН «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. №40.

Дисертаційна робота Юроша В.В. на тему «Державно-церковні відносини в Федеративній Республіці Німеччині (політико-правовий аспект)» повністю відповідає встановленим критеріям, а її автор – Юрош Владислав Владиславович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія».

13. Кількість наукових публікацій, повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих співавторами та зарахованих за темою дисертації. Не всі основні наукові результати дисертаційної роботи висвітлені у публікаціях, тому не повністю розкритий її основний зміст. Основні положення дисертації, які є особистим доробком автора, викладено у 13 наукових працях, із яких: 3 статті – у наукових фахових виданнях України, 10 – праці апробаційного характеру.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Юрош В. Історичні та політико-правові аспекти розвитку взаємовідносин школи та релігії в Німеччині. Регіональні студії №40. 2025; 12-18.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2025.40.2>

(Наукове фахове видання України)

Ключові слова: взаємовідносини школи та релігії; історичний розвиток; релігійна освіта; Німеччина; державна політика; конфесійні школи.

2. Палінчак М., Юрош В. Соціально-політична поведінка в міжкультурному суспільстві релігійна ідентичність та міжкультурність у німецькому контексті. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічних студії. Випуск 63. 2025; 349-358.

DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.63.39>

(Наукове фахове видання України)

Ключові слова: релігійна ідентичність, міжкультурна компетентність, коопераційна модель державно-церковних відносин, Німеччина, релігійний плюралізм, мультикультурність, інклюзія, інтеграція мігрантів, релігійна освіта, міжрелігійний діалог, соціальна згуртованість.

3. Юрош В. Сутність національної та релігійної ідентичності у вимірах сучасних викликів. Регіональні студії №44. 2026; 120-125.

ISSN 2663-6107 (print), ISSN 2663-6115 (online)

(Наукове фахове видання України)

Ключові слова: національна ідентичність, релігійна ідентичність, глобалізація, політична модель, етнокультурна модель, патріотизм, локалізм, космополітизм, інтеграція.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Юрош В. Політична ідентичність як фактор двосторонніх відносин. Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті. діалог культур як чинник інтеграції. Матеріали IV-ї Міжнародної науково-практичної конференції; Варшава – Ужгород – Херсон; 2019. с. 264 –266.

URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a0efa91d-27ea-447d-866b-ea4cf8ca27d8/content>

2. Палінчак М.М., Мегела Р.Р., Юрош В.В. Отримання Томосу православною церквою України. Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті. діалог культур як чинник інтеграції. Матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції; 2020 квітня 27–28; Ужгород; 2020. с. 309–314.

URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4c24fbde-0076-4ff4-8577-e8022d7b4a8d/content>

(Здобувачу належить провідна роль в наборі фактичного матеріалу, опрацюванні теоретичних даних та їх структуруванні)

3. Яцина П.Е. Юрош В. Політика і церква в країнах західної Європи. «Україна в системі європейської економічної і політичної інтеграції» матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції; 2020 квітня 27-28; Ужгород; 2020. с. 319–322.

URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4c24fbde-0076-4ff4-8577-e8022d7b4a8d/content>

(Здобувачу належить провідна роль в наборі фактичного матеріалу, опрацюванні теоретичних даних та їх структуруванні)

4. Зимомря М., Юрош В., Фиштик Й. Причинки для німецько-українського діалогу: сучасність і майбутнє. Упорядник Микола Зимомря; Дрогобич-Львів; 2020. 186 с.

(Здобувачу належить провідна роль в опрацюванні результатів дослідження, їх систематизації, інтерпретації та підготовці публікації)

URL: <https://catalog.lounb.org.ua/bib/380798>

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Юрош В. Церковний податок як метод фінансового забезпечення діяльності релігійної установи у Федеративній Республіці Німеччина. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том IX: синергія в розвитку науки та освіти. Конін–Ужгород–Херсон; 2020. с. 225–227.

2. Юрош В. Моделі релігійної педагогіки Німеччини в період Кайзерського Рейху. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том X: Ефекти участі в розвитку науки та освіти на відстані. Конін –Ужгород –Херсон; 2021. с. 286–289.

URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/953cea2c-aaec-4905-a88f-52ac3a52b781/content>

3. Юрош В. Релігійне виховання як невід’ємний фактор освітньої системи в Німеччині. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том 6: Проектування суспільних та гуманітарних досліджень. Конін–Ужгород–Перемишль–Херсон; 2021. с. 217–229.

URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f8287fe0-eea1-4912-9cb1-20dddc0cca96/content>

4. Юрош В. Державно-церковні відносини: сутність соціально-наукових та політико-теоретичних дискусій. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XII: Якісні дослідження для покращення життя людей. Конін–Ужгород–Перемишль; 2022. с. 174-177.

5. Юрош В. Сприяння церков Німеччини у вирішенні російсько-українського конфлікту. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Виміри сталого розвитку в теорії та практиці Матеріали XIV-ї Міжнародної науково-практичної конференції; 2023 квітня 21. Конін–Ужгород–Перемишль–Херсон; 2023. с. 171-174.

URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c6d41b9f-1e63-4f2c-82eb-a0261ad1d7a6/content>

6. Юрош В. Роль протестантських і католицьких церков у формуванні сучасної соціальної трансформації в Німеччині. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том 13: Інновації в освіті та науці: трансформація підходів і технологій. Конін–Ужгород–Перемишль–Миколаїв; 2025. с. 314-327.

URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c6d41b9f-1e63-4f2c-82eb-a0261ad1d7a6/content>

14. Результати перевірки роботи на академічний плагіат

Перевірка дисертаційної роботи проводилася сертифікованою програмою StrikePlagiarism. У ході перевірки дисертації запозичень матеріалу без посилання на відповідне джерело не виявлено. Виявлені за допомогою програми StrikePlagiarism текстові співпадіння (цитування) мають посилання на відповідні першоджерела, внесені до списку використаної літератури. Запозичення (співпадіння) в тексті не мають ознак плагіату. Подані до захисту наукові матеріали є власним напрацюванням здобувача, текст дисертації є оригінальним. Робота визнається самостійною.

Положення дисертації апробовано на засіданні кафедри (протокол №9 від 1 травня 2026 р. За результатами засідання ухвалено затвердити позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів та рекомендувати до захисту в спеціалізованій вченій раді дисертаційну роботу Юроша Владислава Владиславовича на тему «Державно-церковні відносини

в Німеччині (політико-правовий аспект» на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Головуюча на засіданні
доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політології
і державного управління
факультету суспільних наук
ДВНЗ «Ужгородський
національний університет»

Анатолій КЛЮЧКОВИЧ

Підпис д.п.н., проф. Ключковича А.Ю.
засвідчую
Вчений секретар ДВНЗ «УжНУ»

Олена МЕЛЬНИК